

Ο ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ Α. ΠΙΣΣΑΡΙΔΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΟΥ 2010

Γιάννης Μ. Ιωαννίδης, Πανεπιστήμιο Tufts

27 Ιουνίου 2012

Η απονομή του Νομπέλ των Οικονομικών Επιστημών του 2010¹ στον **Χριστόφορο Αντωνίου Πισσαρίδη**, από κοινού με τους Νταϊήλ Μόρτενσεν (Dale Mortensen) και Πήτερ Ντάϊαμοντ (Peter Diamond), καθηγητές οικονομικής στο London School of Economics, MIT, και Northwestern, αντίστοιχα, τίμησε με Βραβείο Νομπέλ το τρίτο άτομο απο τον Ελληνικό χώρο μετά τους ποιητές Γιώργο Σεφέρη το 1963 και Οδυσσέα Ελύτη το 1979. Η Σουηδική Ακαδημία Επιστημών επιβράβευσε έτσι υπομονετική έρευνα δεκαετιών από πανεπιστημιακούς δάσκαλους με ήθος και αξίες, οι οποίοι ατομικά και συλλογικά κατάφεραν να βελτιώσουν την δυνατότητα της οικονομικής επιστήμης να αναλύει καυτά και επίκαιρα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα όπως η ανεργία. Το έργο των Ντάϊαμοντ, Μόρτενσεν και Πισσαρίδη όπως βραβεύτηκε συνοψίζεται στον τίτλο «**Αγορές με Κόστος Αναζήτησης**». Κεντρικός άξονας αυτής της πλευράς της οικονομικής επιστήμης είναι η «**Θεωρία Αναζήτησης**». Η θεωρία αυτή είναι αποφασιστικής σημασίας για την κατανόηση πολλών οικονομικών φαινομένων αλλά ιδιαίτερα της δομικής ανεργίας.

Οι οικονομολόγοι συμφωνούν ότι η συμβολή των επιτευγμάτων των τριών αυτών επιστημόνων στην κατανόηση και αντιμετώπιση της ανεργίας είναι η πλέον σημαντική από το 1936 όταν

¹ Επίσημος είναι το Βραβείο στις Οικονομικές Επιστήμες στην Μνήμη του Άλφρεντ Νομπέλ, που χρηματοδοτήθηκε από την Κεντρική Τράπεζα της Σουηδίας κατά εορτασμό της Τριακοσιαστής Επετείου από την ίδρυσή της το 1969. Τα κείμενα των διαλέξεων των τριών ερευνητών βρίσκονται στο: http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economics/laureates/2010/, και σε πληρέστερη μορφή στο *American Economic Review*, June, 101, 4, 1045-1072, 1073-1091, 1092-1105.

δημοσιεύθηκε η *Γενική Θεωρία* του Κεύνης. Στο υπόλοιπο του κειμένου αυτού εξηγώ την διαχρονική εξέλιξη της διακεκριμένης συμβολής του **Χριστόφορου Πισσαρίδη** και στο βραβευμένο ερευνητικό έργο αλλά και γενικότερα στην σύγχρονη μακροοικονομική, με ιδιαίτερη έμφαση στην σχέση της με την οικονομική της εργασίας.

Εσκεμμένα συνθέτω στο κείμενο που ακολουθεί και βιογραφικά στοιχεία με σκοπό μιά πιο λεπτομερειακή εικόνα για την διακριτή συμβολή του Χριστόφορου Πισσαρίδη σε ένα φλέγοντα επιστημονικό κλάδο. Προφανώς η μακροχρόνια και στενή φιλία που μας συνδέει, καθώς και σε ένα βαθμό παράλληλα αλλά και κοινά ενδιαφέροντα μου δίνουν το πλεονέκτημα, ελπίζω, της προσωπικής μαρτυρίας στην εξιστόρηση της αναπτυξης των ερευνητικών ιδεών του. Παραπέμπω επίσης στα βιογραφικά στοιχεία που προσφέρουν άλλες συμβολές στο τεύχος, και ιδιαίτερα αυτές των Τσαρλς Μπην, Ολιβιέ Μπλανσάρ και Νταϊήλ Μόρτενσεν. Πληθώρα συζητήσεων με τον Χριστόφορο Πισσαρίδη με έκανε αυτόπτη μάρτυρα σε στιγμές που έγιναν τα μεγάλα άλματα στην οικονομική σκέψη του. Για τον Χριστόφορο Πισσαρίδη σαν ακαδημαϊκό δάσκαλο, παραπέμπω στις μαρτυρίες του διδακτορικών σπουδαστών του απο το LSE που **διανθίζουν το αφιέρωμα.**

Όπως αναλύεται σε μεγαλύτερη λεπτομέρεια από τους Αζαριάδη και Ιωαννίδη, το καινούργιο στοιχείο της Θεωρίας Αναζήτησης είναι η ανάλυση αγορών με τριβές στις συναλλαγές, δηλαδή χωρίς τον κλασσικό μηχανισμό προσαρμογής τιμών σε απότομες μεταβολές προσφοράς ή ζήτησης. Άτομα που αναζητούν εργασία, στέγη ή σύντροφο και επιχειρήσεις που ψάχνουν για κατάλληλο προσωπικό αναγνωρίζουν πως βρίσκονται σε διαδικασία αναζήτησης που απαιτεί χρήμα, ενέργεια, και υπομονή μέχρι να φανεί το κατάλληλο «ταίρι». Το ταίρι δεν εμφανίζεται πάντα και έτσι δεν είναι καθόλου περίεργο ότι μερικοί θα παραμείνουν

άνεργοι, θέσεις εργασίας θα μείνουν κενές και μερικά διαμερίσματα θα μείνουν ξενοίκιαστα. Σε μερικές περιπτώσεις, περίοδοι υψηλής ανεργίας είναι αναπόφευκτες· άλλες φορές η ανεργία είναι και κοινωνικά επιθυμητή, όπως π.χ. όταν μερικές παραγωγικές διαδικασίες γίνονται αντιοικονομικές λόγω τεχνολογικών εξελίξεων ή αυξημένων εισαγωγών. Έτσι η χαμηλή ζήτηση εργατών αυτοκινήτου στο Τορίνο δεν είναι ασυμβίβαστη με κενές θέσεις αξιωματικών εμπορικού ναυτικού σ' ελληνόκτητα πλοία. Αντίστοιχα, επιχειρήσεις πρέπει να μπορούν να απολύουν μέρος του προσωπικού τους ώστε να προσλαμβάνουν και πάλι όταν το χρειασθούν.

Οι καινοτομίες των Πήτερ Ντάιαμοντ, Νταϊήλ Μόρτενσεν και Χριστόφορου Πισσαρίδη συνθέτουν ένα αριστοτεχνικό υπόδειγμα, γνωστό σαν DMP², και απαιτούν για την πλήρη τους εμπέδωση δύσκολα και μερικές φορές αφηρημένα μαθηματικά εργαλεία καθώς και έντεχνη χρήση στατιστικών μεθόδων. Εις αντάλλαγμα, οι νέες ιδέες βελτιώνουν σημαντικά το αναλυτικό μας οπλοστάσιο για τις αγορές εργασίας, επιτρέποντας ρεαλιστικότερη και πλέον αποτελεσματική ανάλυση των επιπτώσεων διαφόρων μέτρων οικονομικής πολιτικής. Πολλά από τα μέτρα αυτά επιδιώκουν να μειώσουν τους οικονομικούς κινδύνους, ιδιαίτερα αυτούς που πλήττουν τα οικονομικά ασθενέστερα στρώματα. Π.χ., οικονομική βοήθεια στους ανέργους πρέπει να καλύπτει τις ανάγκες τους αλλά και συνάμα να τους δίνει κίνητρα για συνέχιση της αναζήτησης εργασίας.

Αλλά ποιά είναι η κεντρική καινοτομία που καθιστά την προσέγγιση ουσιαστικά επαναστατική; Η κεντρική καινοτομία είναι ότι η ανεργία αναλύεται σαν κεντρικό χαρακτηριστικό της σύγχρονης οικονομίας και αποτέλεσμα των μεγάλων ροών που

² Η περίληψη του υποδείγματος DMP από την Σουηδική Ακαδημία Επιστημών είναι γενικά προσιτή και μπορεί να διαβαστεί από όλους : http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economics/laureates/2010/popular-economicsciences2010.pdf. Η επιστημονική έκθεση είναι λιγότερο προσιτή: http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economics/laureates/2010/advanced-economicsciences2010.pdf

χαρακτηρίζουν την αγορά εργασίας. Οι ροές προκύπτουν από τον στατιστικό συμψηφισμό όλων των παραγόντων που συμβάλλουν στην απασχόληση, δηλαδή καινούργιες προσλήψεις μείον παραιτήσεις, απολύσεις και συνταξιοδοτήσεις. Όπως εξηγώ στην συνέχεια, το κατόρθωμα αυτό γίνεται με τρόπο μεθολογικά αυστηρό, αναλυτικά κομψό, και τελικά συμβιβαστό με την πραγματικότητα όπως απεικονίζεται στα στατιστικά στοιχεία. (Γιά περαιτέρω λεπτομέρειες βλέπε τα άλλα άρθρα στο αφιέρωμα αυτό.)

Η αγορά (σαν θεσμός και έννοια) είναι παλιά, ουσιαστικά αρχαία, και ο ρόλος της στην κατανομή του πλουτοπαραγωγικών πόρων, και ιδιαίτερα της εργασίας, έχει αντιπετωπίσει αντιδράσεις ηθικής καθώς και φιλοσοφικής υφής, όπως π.χ. από τον μαρξισμό. Η έννοια της αγοροπωλησίας εργασίας μπορεί να είναι κάπως αποκρουστική, ακόμα και εάν είναι αναλυτικά χρήσιμη. Αλλά εάν δούμε την εργασία σαν ειδική περίπτωση παροχής υπηρεσιών κάθε είδους, τότε νομίζω ότι όλοι συμφωνούμε ότι οι όροι υπό τους οποίους μας παρέχουν υπηρεσίες οδοντογιατροί, υδραυλικοί, χτίστες και οδηγοί μας αφορούν και ως καταναλωτές, όπως και σαν παραγωγούς τέτοιων υπηρεσιών. Αντίστοιχα, από την σκοπιά του εργοδότη, η πρόσληψη κατάλληλου προσωπικού εξαρτάται άμεσα από τους όρους παροχής υπηρεσιών, που δεν είναι πάντοτε δυνατόν να κατονομαστούν πλήρως. Τα συμβόλαια απασχόλησης διαφέρουν ριζικά από τα συμβόλαια αγοροπωλησίας π.χ. σιτηρών, διότι μεταξύ άλλων αφήνουν απροσδιόριστες παραμέτρους που παραμένουν στον έλεγχο ανθρωπίνων όντων, είτε σαν εργατών είτε σαν π.χ. εργοδοτών.

Τελικά, και για τις δύο πλευρές της αγοράς υπηρεσιών (εργασίας), η αμοιβή είναι μία μόνο διάσταση του εμμέσου συμβολαίου που διέπει την απασχόληση. Άλλες διαστάσεις είναι το γενικό θεσμικό πλαίσιο της συγκεκριμένης κοινωνίας, τι είναι δηλαδή γενικά αποδεκτό, όπως το ενδεχόμενο συνέχισης της απασχόλησης. Όταν η απασχόληση καθορίζεται με γνώμονα το κέρδος, ο

εργοδότης αναγνωρίζει ότι δεν τον συμφέρει να απολύει και να προσλαμβάνει προσωπικό σε ημερίσια (ή ωριαία) βάση. Με την οπτική αυτή, στην οποία έχει συμβάλει αποτελεσματικά ο **κορυφαίος** Έλληνας οικονομολόγος Κώστας Αζαριάδης, είναι εύκολο να δει κανείς ότι η απόλυση είναι πάντα δυσάρεστη (διότι σου στερεί επιλογές), και η ανεργία που προκύπτει είναι «ακούσια» (όρος που οφείλεται στον Κέϋνς) αλλά προφανώς δεν είναι ο μόνος τρόπος με τον οποίο τερματίζεται η απασχόληση. Όταν θέλεις να ψάξεις για άλλη δουλειά και παραιτήσαι για να ψάξεις πιο αποτελεσματικά, θα προτιμούσες φυσικά να την βρεις όσο πιο γρήγορα γίνεται, αλλά ενδεχομένως αυτό μπορεί να μη γίνει αμέσως. Η ανεργία που αντιστοιχεί στην περίπτωση αυτή θα μπορούσε να θεωρηθεί «εκούσια», αλλά είναι πραγματικά; Η ενσωμάτωση των ιδεών αυτών στην οικονομική θεωρία με αυστηρό τρόπο απαίτησε καινούργιο ορισμό του πως εξισορροπείται η αγορά εργασίας, όχι μέσω της αμοιβής της εργασίας αλλά της χρησιμότητας που υπόσχονται τα συμβόλαια εργασίας. Στην καθιέρωση της οπτικής αυτής συνέβαλαν ο Κώστας Αζαριάδης και ο Χριστόφορος Πισσαρίδης.

Οι εργασίες των Πήτερ Ντάϊαμοντ, Νταίηλ Μόρτενσεν και Χριστόφορου Πισσαρίδη, αλλά ιδιαίτερα του Χριστόφορου Πισσαρίδη, έλυσαν τον Γόρδιο Δεσμό του διαχωρισμού της ανεργίας σε «ακούσια» και «εκούσια», δείχνοντας ότι είναι επουσιώδης αν όχι μάταιη. Η μεθοδολογία τους επιτρέπει την έντεχνη χρήση του πιο ουσιώδους (και προυπάρχοντος) διαχωρισμού της ανεργίας σε κυκλική (συγκυριακή), που μεταβάλλεται με την γενική διακύμανση του εθνικού εισοδήματος, και δομική (διαρθρωτική) που προκύπτει από αναντιστοιχία μεταξύ των προσόντων που απαιτούν οι διαθέσιμες δουλειές και αυτών που κατέχουν οι άνεργοι που ψάχνουν για δουλειά. Οι επιχειρήσεις δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας όταν αυτό είναι προσοδοφόρο, αλλά υφίστανται και αυτές κόστος τριβής (αναζήτησης). Στην ανεργία αντιστοιχεί το συνολικό «απόθεμα» των θέσεων που οι επιχειρήσεις επιθυμούν να πληρώσουν.

Άνεργοι και εργοδότες αναζητούν ο ένας τον άλλο, αλλά οι επιθυμίες τους αυτές δεν μπορούν να ικανοποιηθούν ακαριαία. Η έναρξη απασχόλησης ακολουθεί αμοιβαία αποδοχή όρων που θέτουν και οι δύο πλευρές της αγοράς εργασίας.

Βασικά στοιχεία της συμβολής του Χριστόφορου Πισσαρίδη υπάρχουν ήδη στην διδακτορική διατριβή του, που δημοσιεύτηκε το 1976.³ Το έργο αυτό είχε επηρεαστεί από τον λεγόμενο «Τόμο του Φελπς», συλλογικό έργο που έπαιξε σημαίνοντα ρόλο στην εξέλιξη της μακροοικονομικής και τελικά οδήγησε σε τρία Βραβεία Νομπέλ.⁴ Η πρώτη μεγάλη επιτυχία που τον καθιέρωσε, η εργασία με τίτλο «Η Δυναμική της Βραχυχρόνιας Οικονομικής Ισορροπίας με Ανεργία, Κενές Θέσεις Εργασίας, και Πραγματικές Αμοιβές», *American Economic Review* (1985), εξηγεί με ιδιαίτερα κομψό τρόπο την συνύπαρξη ανεργίας και κενών θέσεων εργασίας κατά την διαχρονική εξέλιξη και των δύο αυτών μεγεθών προς την μετάβαση στην βραχυχρόνια μακροοικονομική ισορροπία. Η εξέλιξη αυτή υφίσταται διαρκείς διαταραχές, και η καταγραφή των αντιστοιχών θέσεων της οικονομίας σχηματίζει την καμπύλη Beveridge, εμπειρικό νόμο γνωστό από το 1946. Θυμάμαι έντονα τον ενθουσιασμό του Χριστόφορου Πισσαρίδη όταν σε κουβέντα μας τον χειμώνα του 1984 (που επισκεπτόταν το Princeton University), σε μία από τις πρώτες φορές που παρουσίασε την εργασία αυτή σε μικρό σεμινάριο (στο Boston University), τόνισε την ιδιότητα αυτή του υποδείγματος του στο να προβλέπει όχι μόνο την γενική μορφή της καμπύλης αλλά μικρές «τροχιές αντιωρολογιακής φοράς» πάνω στην καμπύλη, κάθε μία από τις οποίες καταγράφει ένα διαφορετικό κύκλο κάμψης και ανάκαμψης της οικονομίας.

³ Pissarides, Christopher A. *Labour Market Adjustment: Microeconomic Foundations of Short-Run Neoclassical and Keynesian Dynamics*, Cambridge University Press, 1976.

⁴ Phelps, Edmund S. et al. *Microeconomic Foundations of Employment and Inflation Theory*. New York: W. W. Norton, 1970.

Αλλά της επιτυχίας του είχαν προηγηθεί 20 άλλες εργασίες σε επιστημονικά περιοδικά ψηλού κύρους. Μεταξύ αυτών διακρίνονται και σαφή βήματα προς την σύνθεση του 1985, όπως η εργασία «Εύρεση Εργασίας με Κέντρα Εύρεσης Εργασίας και Τυχαία Αναζήτηση», *Economic Journal* (1979), που βασίζεται σε μερικές κρίσιμες μεθολογικές απλουστεύσεις του προβλήματος. Συγκεκριμένα, οι ρυθμοί με τους οποίους άτομα συναντώνται με επιχειρήσεις για να αποφασιστεί εάν θα προσληφθούν εκφράζονται ως συνάρτηση του συνολικού πλήθους των ανέργων και του συνολικού αριθμού κενών θέσεων εργασίας. Θυμάμαι επίσης έντονα τον ενθουσιασμό του Χριστόφορου Πισσαρίδη κατά την πρώτη μας κουβέντα όταν γνωριστήκαμε στο Πανεπιστήμιο Brown το φθινόπωρο του 1979) για το αναλυτικό βήμα αυτό, που άνοιξε τον δρόμο στην πιο ώριμη θεώρηση της εργασίας στο *American Economic Review* (1985).

Αλλά τα μεγέθη αυτά, δηλαδή το συνολικό πλήθος των ανέργων και ο συνολικός αριθμός κενών θέσεων εργασίας συμψηφίζουν τις αποφάσεις ατόμων και επιχειρήσεων. Ως σημεία ισορροπίας ορίζονται καταστάσεις όπου οι αποφάσεις αυτές είναι αλληλοσυμβιβαστές. Άτομα και επιχειρήσεις συμπεριφέρονται ακολουθώντας πολιτικές που είναι βέλτιστες, υπό την έννοια του ότι πράττουν το καλύτερο δυνατό δεδομένων των συνθηκών της οικονομίας και της δικής τους πληροφόρησης. Αλλά και στη πτυχή αυτή της θεωρίας του ο Χριστόφορος Πισσαρίδης καινοτομεί. Όταν υποψήφιοι εργάτες και εργοδότες συναντιώνται, βρίσκονται ένας-προς-έναν, συνθήκες που προφανώς είναι ασυμβίβαστες με την έννοια του ανταγωνισμού στον καθορισμό της αμοιβής της εργασίας, ο οποίος απαιτεί μεγάλο πλήθος συναλλασσομένων. Ο Πισσαρίδης κάνει την παραδοχή ότι η αμοιβή της εργασίας καθορίζεται από διαπραγμάτευση κατά τον Νας (Nash bargaining), και άρα εμφανίζει στοιχεία δυσκαμψίας, ιδιότητα που θυμίζει το Κεϋνσιανό υπόδειγμα.

Η αριστοτεχνική αυτή εργασία του Πισσαρίδη οδηγεί σε προβλέψεις που είναι ακριβώς συμβιβαστές με τις συγκεκριμένες παρατηρήσεις για την ανεργία και τις κενές θέσεις ως μακροοικονομικά μεγέθη. Προχωρώντας με σειρά οικονομετρικών μελετών επέδειξε πρώτος ο Πισσαρίδης, με την εργασία του «Ανεργία και Κενές Θέσεις Εργασίας στην Βρετανία» [“Unemployment and Vacancies in Britain,” *Economic Policy* (1986)] την χρησιμότητα της θεωρίας του με βάση στατιστικά στοιχεία αρχικά από την Βρετανία. Στην συνέχεια, οι Ολιβιέ Μπλανσάρ και Πήτερ Ντάϊαμοντ επέτυχαν το ίδιο με στοιχεία από τις ΗΠΑ. Καινούργια μικροοικονομικά (στο επίπεδο των επιχειρήσεων) στοιχεία που συλλέχτηκαν από τους Στήβεν Νταίβις και Τζον Χολτιουάνγκερ οδήγησαν σε περαιτέρω επιβεβαιώσεις την αξία της προσέγγισης του Πισσαρίδη. Είμαστε πιά στην δεκαετία του 1990, η αναγνώριση του Πισσαρίδη εξαπλώνεται, η συνεργασία με τον Μόρτενσεν μπαίνει μπροστά και αποδίδει σύντομα καρπούς, όπως εξηγούν και οι ίδιοι, ο Πισσαρίδης στην αυτοβιογραφία του [Ίδρυμα Νομπέλ (2011)]⁵ και ο Μόρτενσεν στην συμβολή του στο αφιέρωμα αυτό, που καθιερώνουν τους δύο συνεργάτες στην αιχμή της μακροοικονομικής. Η σεμνή υπερηφάνεια του Χριστόφορου Πισσαρίδη ήταν προφανής όταν παρουσίασε σε μικρό σεμινάριο στο LSE τον χειμώνα του 1994 τα πλέον σημαντικά αποτελέσματα της εκκολαπτόμενης τότε συνεργασίας του με τον Μόρτενσεν.

Η κεντρική καινοτομία του υποδείγματος DMP είναι, όπως προκύπτει και από τον τίτλο της βράβευσης, η αριστοτεχνική ενσωμάτωση μηχανισμών «τριβής» σε ένα γενικό υπόδειγμα δομημένο πάνω σε ενότητες που περιγράφουν την συμπεριφορά μεμονωμένων οικονομικών οντοτήτων, δηλ. επιχειρήσεων και ατόμων. Έτσι προκύπτει μία πραγματική μικροοικονομική θεμελίωση της μακροοικονομικής. Σαν αποτέλεσμα, η συμπεριφορά του κοινωνικού συνόλου περιγράφεται με βάση τις συμπεριφορές των ατόμων, περιορίζοντας την χρήση αυθαίρετων

⁵ http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economics/laureates/2010/pissarides.html

παραδοχών. Η οικονομετρική εκτίμηση του υποδείγματος όχι μόνο είναι δυνατή αλλά μπορεί τελικά να μένει πιστή στην πραγματικότητα, όπως εκφράζεται από τις στατιστικές μετρήσεις.

Όπως κάθε επιστημονική θεωρία έτσι το υπόδειγμα DMP δέχτηκε κριτική, από την οποία εξήλθε θριαμβευτικά. Η αρχική κριτική ώθησε τους Μόρτενσεν και Πισσαρίδη να ενώσουν τις δυνάμεις τους επιτυγχάνοντας μεγαλύτερη εμβάθυνση και επέκταση των εφαρμογών. Επεκτάσεις του υποδείγματος από διάφορους άλλους ερευνητές το κατέστησαν συμβιβαστό με πιά συμβατικές θεωρητικές προσεγγίσεις, επιδεικνύοντας έτσι ότι η δυνατότητα του να περιγράψει πλήθος φαινομένων δεν οφείλετο σε εξεζητημένες παραδοχές. Έτσι, το υπόδειγμα DMP έγινε ένα απαραίτητο εργαλείο στο οπλοστάσιο της σύγχρονης μακροοικονομικής έχοντας αλλάξει τον τρόπο που αναλύουν οι οικονομολόγοι οικονομικά φαινόμενα όταν οι τριβές είναι σημαντικές.

Η πρωτοποριακή δουλειά και καινοτομίες των Ντάιαμοντ, Μόρτενσεν και Πισσαρίδη έχουν εμπνεύσει χιλιάδες εργασίες οι οποίες έχουν αλλάξει την μακροοικονομική. Ο Πισσαρίδης είχε την σωστή διαίσθηση για την εξέλιξη του DMP, πολύ πριν από την καθιέρωσή του. Π.χ., θυμάμαι έντονα την συζήτηση που είχαμε όταν ξεκίνησε ο Πήτερ Ντάιαμοντ την Διάλεξη Fisher-Schultz στο Άμστερνταμ το 1981 στο Ευρωπαϊκό Συνέδριο της Οικονομετρικής Εταιρείας. «Συναρπαστικό θέμα, χρήμα μαζί με συναντήσεις» είπε, «σκέφτομαι κι εγώ αντίστοιχα πράγματα,» αλλά συμφωνήσαμε ότι θα έπαιρνε πολύ χρόνο για να εκφραστούν σε ευέλικτα υποδείγματα. Πράγματι πήρε, αλλά ο Πισσαρίδης διάλεξε να εμβαθύνει σε θέματα πιά εφαρμοσμένα και πιά κοντά στην αγορά εργασίας, μία ενσυνείδητη επιλογή η οποία καρποφόρησε με τρόπο που συμπλήρωσε την έρευνα των Ντάιαμοντ και Μόρτενσεν.

Το επιστημονικό έργο του Χριστόφορου Πισσαρίδη

Η επιστημονική του δραστηριότητα, στην Θεωρία Αναζήτησης, σε άλλα μακροοικονομικά θέματα, και την οικονομική της εργασίας αρχίζει το 1972 με δύο επιστημονικές εργασίες που δημοσίευσε ενώ ήταν ακόμα μεταπτυχιακός σπουδαστής, εκ των οποίων η δεύτερη σε χρονολογική σειρά δημοσιεύτηκε στο *Journal of Political Economy* (ένα από τα πέντε πλέον έγκυρα διεθνή επιστημονικά περιοδικά) το 1974, και συνεχίζεται αμείωτη. Συγκεκριμένα, μέχρι τον Οκτώβριο 2010, το συνολικό επιστημονικό έργο του Χριστόφορου Πισσαρίδη είχε ως εξής. Πρώτον, δύο βιβλία, το ένα βασισμένο στην διδακτορική του διατριβή, από τις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις του Καίμπριτζ (βλέπε υπ. 3), και το δεύτερο *Equilibrium Unemployment Theory* (Θεωρία της Ανεργίας στην Ισορροπία), σε πρώτη έκδοση του Οίκου Μπλάκγουελ (1990), και σε δεύτερη των Πανεπιστημιακών Εκδόσεων του MIT (2000). Το δεύτερο βιβλίο του, ουσιαστικά εγχειρίδιο, είναι μία αριστοτεχνική σύνθεση και εμπέδωση των επιστημονικής συμβολής του στις μακροοικονομικές εφαρμογές της θεωρίας αναζήτησης. Δεύτερον, επιμελήθηκε των εκδόσεων τριών συλλογικών τόμων, σε συνεργασία με άλλους. Τρίτο, εξήντα τέσσερα άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά (με κριτές), είκοσι έξι άρθρα σε συλλογικούς τόμους, δέκα έξι δημοσιευμένες παρουσιάσεις και σχόλια σε συνέδρια, δέκα έξι προσκεκλημένες βιβλιοκριτικές, και είκοσι τιμητικές ομιλίες.

Η παγκόσμια αναγνώριση του έργου, πριν από το Βραβείο Νομπέλ, τεκμηριώνεται ως εξής: 2082 καταχωρήσεις σε πενήντα έξι εργασίες στο *Social Science Citation Index – Web of Science*, με μέσο όρο αναφορών ανά εργασία 37,8 και δείκτη H 24 (δηλαδή 24 από τις εργασίες του έχουν παραπάνω από 24 παραπομπές): ο ιστότοπος *scholar.google.com* έχει 5,640 καταχωρήσεις μέχρι το 2010 (6.750 την στιγμή αυτή), εκ των οποίων, 3.578 είναι για το βιβλίο του *Equilibrium Unemployment Theory* (2000).

Ο Χριστόφορος Πισσαρίδης έγινε πρωτοβάθμιος καθηγητής το 1986, υπηρέτησε ως πρόεδρος του οικονομικού τμήματος του LSE το 1996-99 και κατέλαβε την Τιμητική Έδρα Norman Sosnow το 2006. Εξελέγη Εταίρος της Οικονομικής Εταιρίας το 1997, της Βρετανικής Ακαδημίας το 2002, της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ένωσης το 2005 και της Εταιρίας Οικονομολόγων Εργασίας το 2008, και Επίτιμο Ξένο Μέλος της Αμερικανικής Οικονομικής Ένωσης το 2011 (διάκριση με την οποία τιμούνται μόνο 41 οικονομολόγοι αυτήν την στιγμή). Το 2005 μοιράστηκε το Βραβείο IZA στην Οικονομική της Εργασίας με τον συνεργάτη του Νταϊήλ Μόρτενσεν και το 2009 εξελέγη Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ένωσης της οποίας και διετέλεσε πρόεδρος το 2011.

Ο Χριστόφορος Πισσαρίδης έχει πλούσιο επιστημονικό έργο, δηλαδή και εκτός αυτού που συγκεκριμένα βραβεύτηκε. Το έργο αυτό είναι κατά κύριο λόγο εφαρμοσμένο και επικεντρωμένο σε θέματα οικονομικής πολιτικής και αναπτύχθηκε στα πλαίσια των ερευνητικών προγραμμάτων του Κέντρου για την Οικονομική της Έργασίας. Το ερευνητικό αυτό ινστιτούτο του LSE, του οποίου οι δραστηριότητες χρηματοδοτήθηκαν από Βρετανικά (κυβερνητικά και ιδιωτικά) ιδρύματα, εστιάστηκε στα καυτά θέματα της εποχής των δεκαετιών του 1970 και του 1980, όπως ο στασιμοπληθωρισμός και μεγάλη ανεργία που χαρακτήριζε τις Ευρωπαϊκές αλλά και ιδιαίτερα την Βρετανική οικονομία εκείνης της περιόδου. Ένα μέρος είναι αποτέλεσμα συνεργασίας με σπουδαστές και συνεργάτες στο εν λόγω Κεντρο και καλύπτει μεγάλο εύρος θεμάτων, όπως θέματα σχετικά με εκπαιδευτική πολιτική και τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Βρετανία, πληθώρα προβλημάτων σχετικών με μετανάστευση και τις μετακινήσεις εργατικού δυναμικού ανάμεσα σε διάφορους τομείς της οικονομίας, θέματα πολιτικής οικονομίας σχετικά με την δημοσιονομική πολιτική και με το σύστημα συντάξεων, θέματα σχετικά με τον ρόλο των γυναικών στην αγορά εργασίας σε διάφορες χώρες της Ευρώπης, και πολλά άλλα θέματα γενικότερου

μακροοικονομικού ενδιαφέροντος που συχνά σχετίζονται με την αγορά εργασίας. Τα τελευταία χρόνια έστρεψε τα ερευνητικά ενδιαφέροντά του προς την διεθνή οικονομία και πολιτική καθώς και την οικονομική μεγέθυνση, τεχνολογική πρόοδο και τις διαρθρωτικές αλλαγές κατά την μακροχρόνια εξέλιξη της οικονομίας. Έχει επισκεφθεί δεκάδες πανεπιστημίων για την εκφώνηση ομιλιών και ερευνητικών σεμιναρίων και πολλά κυβερνητικά και διακυβερνητικά ιδρύματα για την παροχή συμβουλών.

Όπως είπε και στην συνέντευξη που έδωσε από κοινού με τους Μόρτενσεν και Ντάϊαμοντ στο Ίδρυμα Νομπέλ⁶, η ενασχόληση του με καυτά θέματα οικονομικής πολιτικής, ιδιαίτερα σχετικά με την ανεργία, μέσω των ερευνητικών προγραμμάτων του Κέντρου για την Οικονομική της Έργασίας και στην συνέχεια του Κέντρου για την Οικονομική Επίδοση του LSE ήταν σημαντικό κίνητρο που τον ώθησε να εμβαθύνει στο πρόβλημα της ανεργίας. Στην ίδια συνέντευξη αποκάλυψε ότι είχε επηρεαστεί βαθειά από την μελέτη της *Θεωρίας των Μισθών*, το κλασικό έργο του κορυφαίου Άγγλου οικονομολόγου και Νομπελίστα Τζων Χικς για την οικονομική της εργασίας, που δημοσιεύτηκε το 1932 και τονίζει την σημασία των τριβών και του θεσμικού πλαισίου για την πλήρη κατανόηση της αγοράς εργασίας πέραν των δυνατοτήτων του υποδείγματος του πλήρους ανταγωνισμού. Φυσικά έχει επίσης επηρεαστεί από βαθειά μελέτη της *Γενικής Θεωρίας* του Κεϋνς, καθώς και της μετερμηνείας που έδωσε ο Άξελ Λεϊχονχούφβοντ (Axel Leijonhufvud), την οποία όμως χαρακτήρισε ως ατελή⁷.

Βιογραφικά στοιχεία για τον Χριστόφορο Πισσαρίδη

Ο Χριστόφορος Πισσαρίδης γεννήθηκε στην Λευκωσία στις 20 Φεβρουαρίου 1948, το δεύτερο στην ηλικία παιδί του Αντωνίου

⁶ <http://www.nobelprize.org/mediaplayer/index.php?id=1411>

⁷ Leijonhufvud, Axel. *Keynesian Economics and the Economics of Keynes: A Study in Monetary Theory*. New York: Oxford University Press, 1968. Η αρχική έρευνα του Χριστόφορου Πισσαρίδη σε θέματα συναφή με την λογική της Κεϋνσιανής αποτελεσματικής ζήτησης είναι μέρος της διδακτορικής του διατριβής, Pissarides (1976).

και της Ευδοκίας Πισσαρίδη, αποφοίτησε απο το Παγκύπριο Γυμνάσιο το **1965, και πήγε αμέσως στην Αγγλία για να κάνει τα A levels.** Η μαθητική του ηλικία συνέπεσε με την περίοδο του απελευθερωτικού αγώνα της Κύπρου, που ήταν για όλους, αλλά ιδιαίτερα για τους νέους, περίοδος μεγάλων δοκιμασιών. Όπως διηγείται ο ίδιος, με ιδιαίτερη γλαφυρότητα στην επίσημη αυτοβιογραφία του για το Ίδρυμα Νομπέλ⁸, η προσήλωση των γονέων του στις εκπαιδευτικές αξίες και η προσωπική του έφεση του απέτρεψαν τις συνεχείς ταραχές από το να βλάψουν την εκπαιδευτική του εξέλιξη. Αφιερώματα από τον Κυπριακό τύπο μετά την απονομή του Νομπέλ προσφέρουν αξιαγάπητες εικόνες από την παιδική του ηλικία με βάση τις μαρτυρίες μελών της οικογένειας του και παιδικών φίλων.⁹

Έκανε πανεπιστημιακές σπουδές στην Αγγλία από το 1967 μέχρι το 1973, με διπλώματα B.A. και M.A. από το Πανεπιστήμιο Essex και διδακτορικό από το LSE το 1973. Διορίστηκε λέκτορας στο Southampton το 1974 και μετά δύο χρόνια επέστρεψε στο LSE όπου υπηρετεί μέχρι σήμερα. Εγινε πρωτοβάθμιος καθηγητής το 1986, πρόεδρος του οικονομικού τμήματος το 1996-99 και κατέλαβε την Τιμητική Έδρα «Norman Sosnow» το 2006. Από τον Μάιο 2010 κατέχει επίσης την Έδρα «Μάρφιν-Λαική Τράπεζα στις Ευρωπαϊκές Σπουδές» του Πανεπιστημίου Κύπρου. Η Κυπριακή Δημοκρατία του απένειμε το «Αριστείον» για τις Τέχνες, Λογοτεχνία, και Επιστήμες το 2008 και τον «Μεγαλόσταυρο του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Β'» το 2011.

Τέλος, θέλω επίσης να τονίσω την γενναιοδωρία του προς την Κύπρο. Ως μέλος της Επιτροπής Νομισματικής Πολιτικής της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου για επτά ολόκληρα χρόνια

⁸ http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economics/laureates/2010/pissarides.html

⁹ Για ένα απάνθισμα, βλέπε: *Η Σημερινή* 13.10. 2010

«Ο γιός μου ο Φίφος,» <http://www.sigmalive.com/simerini/news/local/315003>.

«Χαμηλών Τόνων, Επίμονος και Εργατικός,» <http://www.sigmalive.com/simerini/news/local/315041>

καθοδήγησε την Κυπριακή Κυβέρνηση στο δύσκολο δρόμο προς την ένταξη στην Νομισματική Ένωση. Ως μέλος της Προσωρινής Διοικούσας Επιτροπής του νεοϊδρυμένου Πανεπιστημίου Κύπρου από το 1989 έως το 1995 βοήθησε αποτελεσματικά στην δημιουργία ενός ζηλευτού, Ελληνόφωνου και Τουρκόφωνου, πανεπιστημιακού ιδρύματος στην Λευκωσία.

Σε μιά περίοδο που δοκιμάζονται σοβαρά παραδοσιακές αξίες της χώρας όπως η τιμιότητα, η εργατικότητα, η εκτίμηση στην μάθηση και ο πατριωτισμός, τονίσαμε ο Κώστας Αζαριάδης και εγώ στο άρθρο μας την *Καθημερινή* την 17 Οκτωβρίου 2010¹⁰, πόσο ο μέγας αυτός επιστήμονας και θαυμάσιος άνθρωπος καθοδηγήθηκε στην ζωή του από αυτές ακριβώς τις αξίες-- την αγάπη της οικογένειας και την ακούραστη προσπάθεια να συμβάλλει στην επιστήμη, την χώρα και την μαθητιώσα νεολαία—δίνοντας παράδειγμα σε όλους μας και ιδίως σε νέους επιστήμονες. Είναι παντρεμένος με την Rachel Ngai, με την οποία έχει συνεργαστεί και επιστημονικά, και με την οποία μόλις απέκτησε τον Νικόλα. Έχει και δύο μεγάλα παιδιά: τον Αντώνη (25 ετών, οικονομολόγο απόφοιτο του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης και του LSE, με εξειδίκευση στην χρηματοοικονομική και λαμπρή καριέρα στο Λονδίνο), την Μιράντα (23 ετών, ταλαντούχο ζωγράφο που μόλις αποφοίτησε από το Slade School of Art του Πανεπιστημίου του Λονδίνου και έχει ήδη επιτυχείς εκθέσεις στο ρεπερτόριό της). Είναι ιδιαίτερα υπερήφανος για όλα τα παιδιά του. Χαρακτηριστικά, για την Μιράντα είπε στο *Βήμα* σε συνέντευξη την 31 Οκτωβρίου 2010: «Κάποια μέρα όλος κόσμος θα μιλά για τη ζωγράφο Μιράντα Πισσαρίδη. Θα το δείτε.»¹¹

Γενναιόδωρος με τον χρόνο του σε φίλους και συναδέλφους αλλά και στους σπουδαστές έχει συμβάλλει όσο λίγοι άλλοι επιστήμονες στην καλλιέργεια της νέας γενεάς. Σαν δάσκαλος

¹⁰ «Ο ‘Δικός μας’ Χριστόφορος Πισσαρίδης.»

http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_economyagor_100067_17/10/2010_419001

¹¹ <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=363953>

χιλιάδων σπουδαστών κατά την σταδιοδρομία του, και σύμβουλος πλήθους διεθνών και διακρατικών οργανισμών έχει εφαρμόσει την επιστήμη του για την βελτίωση της ανθρωπότητας. Το δίδαγμα για νέους ερευνητές συνοψίζεται πολύ εύλογα από τον Ολιβιέ Μπλανσάρ: «Όταν νομίζεις ότι έχεις δίκιο, μην ακούς και πολύ τους άλλους».

Μετά τους Σέφερη και Ελύτη, ο Χριστόφορος Πισσαρίδης, στο Πάνθεο της Επιστήμης πλέον, μας κάνει να αισθανόμαστε δύο φορές υπερήφανοι ως Έλληνες επιστήμονες.